

SOSYAL YARDIMLAR VE İSTİHDAM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ: SİVAS İLİNDE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Neslihan ARSLAN
Cumhuriyet Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
neslihanarslan@cumhuriyet.edu.tr

Özet: *Bu çalışmada sosyal yardımlar Sivas özelinde araştırılmıştır. Araştırma kapsamında sosyal yardım almakta olan 35 aile ile görüşülerek yardım türleri ve aileler üyelerinin istihdam durumuna ilişkin bilgileri analiz edilmiştir. Ailelere yöneltilen sorular SPSS 21 paket programına girilerek değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; sosyal yardım kullanıcılarının büyük çoğunluğunun istihdam dışında yer aldıkları ve yardımlara olan bağımlılıkları ortaya konulmuştur. Bu durum sosyal yardımlar ile istihdam arasındaki ilişkinin güçlendirilmesine olan ihtiyacı göstermektedir.*

Anahtar Kelimeler: *Sosyal politika, refah devleti, sosyal yardım, yoksulluk, istihdam.*

THE RELATION OF SOCIAL ASSISTANCES AND EMPLOYMENT: AN INVESTIGATION IN SİVAS

Abstract: *In this study social assistance programs are researched in Sivas. In the research five families who receives social assistance are interviewed and types of assistance and information of employment conditions are integrated. The questions directed at families are entered and evaluated in SPSS 21 packet program. Finally it is put forward that a large majority recipients of social assistance are out of employment and dependent on assistance. This situation shows the need to strenghtening the ties between social assistance and employment.*

Keywords: *Social policy, welfare state, social assistance, poverty, employment.*

1. GİRİŞ

Dünyada gelişmişliğin farklı evrelerinde yer alan toplumların mücadele ettikleri konuların başında yoksulluk gelmektedir. Gelir dağılımının adilane biçimde dağıtılması anlayışına uygun biçimde, toplumsal eşitsizliklerin azaltılması hatta giderilmesine yönelik amacın gerçekleştirilmesine yönelik oluşturulan çabalar, bu konuda devletleri çeşitli politikalara başvurmaları ya da var olan politikaları geliştirmelerine yönelik teşvik edici bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de yoksullukla mücadele edilmesi konusunda etkili olan ancak yeterli olmayan sosyal politika araçlarının ilk sıralarında sosyal yardımlar yer almaktadır. İhtiyaç sahibine muhtaçlık kriterleri göz önünde bulundurularak sağlanan sosyal yardımlar herhangi bir karşılık olmaksızın verilmeleri nedeniyle pasif sosyal politika araçlarındandır. Nitekim son yıllarda sosyal yardımların istihdamla ilişkisi kurularak yardım alıcılarının istihdamına katkı sağlama anlayışının ön plana çıkarılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

Sosyal yardımların Sivas özelinde değerlendirildiği bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş bölümünün ardından teorik çerçevenin ele alındığı çalışmanın ikinci bölümünde; sosyal yardım kavramının tanımı, kapsamı ve sosyal yardım rejimlerine yer verilerek Türkiye’deki sosyal yardım anlayışı hukuki düzenlemeler ve kurumsal yapılanmalar kapsamında tarihsel çerçeveye ele alınmıştır. Üçüncü bölümde; sosyal yardım alan ailelerle görüşme tekniği uygulanarak alınan yardımlar, yardımların kapsamı ve sosyal yardımlar ile istihdam ilişkisi değerlendirilmiştir. Dördüncü bölüm olan sonuç bölümünde ise; sosyal yardımlar ve istihdam konusunda değerlendirmeler ve önerilere yer verilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Yardımın Tanımı, Kapsamı, Sosyal Yardım Rejimleri

Sosyal yardım programları, genel anlamda sosyal güvenlik sistemlerinden ayrılan ve bu yönüyle piyasa başarısızlıklarına çözüm getirmeyi amaçlayan refah uygulamaları arasında yer almaktadır. Bireylerin sisteme katkıları karşılığında yararlandıkları sosyal güvenlik uygulamalarının aksine; sosyal yardım programları, sisteme maddi katkı yapılmaksızın yardım alıcısına yarar sağlayan ve yoksulların hedef kitle olarak seçildikleri refah uygulamalarıdır. Yoksullukla ilişkilendirilen bu yardımlar çeşitlilikleri ile her geçen gün artan kullanıcı sayısına ulaşmaktadır (Rawlings, 2004: 2).

Sosyal yardım temel olarak; kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu diğer bireylerin geçimini sağlamaktan mahrum olanla bireylere muhtaçlık durumunun belirlenmesi ve denetlenmesi koşullarıyla gerçekleştirilen ve ihtiyaç sahiplerinin kendi kendilerine yeterli duruma gelmelerini sağlayan geçici/sürekli, aynı ve/veya nakdi özellikte belirli bir karşılığı olmaksızın yapılan yardımlardır (Seyyar; 2005, 314-315). Sosyal yardımların yoksullukla mücadele konusunda yoksulluğu ortadan kaldırma yönünde bir amacı bulunmadığından söz konusu yardımlar, muhtaçlık durumunun ortadan kaldırılması amacına yöneliktir. Yoksulluk, çeşitli nedenlerden

ortaya çıkan ve kısa sürede ortadan kaldırılması mümkün olmayan bir durumdur. Bununla birlikte kısa vadede bireylerin gıda, yakacak ve barınma gibi yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması sosyal yardımlar sayesinde gerçekleşmektedir (Ersöz, 2011: 161-162).

Ağırlıklı olarak hükümetlerin gelirleri üzerinden finanse edilen sosyal yardımlardan yararlanmada esas alınan yoksulluk derecesi ülkelere göre değişebilmektedir. Sosyal sigortadan ayrı tutulan bu uygulama, bir yönüyle sosyal sigortanın parçası durumundadır. Zira bazı ülkeler sosyal güvenliğin kapsamında ve kapsamı dışında yer alan düşük gelirli ailelere yönelik sunmuş oldukları çeşitli sosyal yardım programları ile hizmet etmektedirler (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 133).

İçeriği ve kapsamı ülkeden ülkeye değişen sosyal yardım uygulamalarının yöneldiği alanların başlıcaları arasında; aile ödenekleri, yoksullara parasız olarak sağlanan sağlık yardımı ve bakımı, yaşlılara, sakatlara ve dul annelere aylık bağlanması, işsizlik yardımı yapılması, yoksul çocuklara yönelik yardımlar, anne ve çocuklara yönelik özel hizmet yardımları yer almaktadır (Güven, 2009: 148).

Tablo 1: Sosyal yardım rejimlerinin sınıflandırılması

Rejimin türü	Ülkeler
Seçici refah sistemleri	Avustralya, Yeni Zelanda
Kamu yardımı devleti	ABD
Güvenlik ağına dayalı refah devletleri	İngiltere, İrlanda, Kanada
İkili sosyal yardım	Almanya, Fransa, Belçika, Lüksemburg
Vatandaşlık temelli artık yardım	Danimarka, Finlandiya, İsveç, Hollanda
Gelişmemiş/Az gelişmiş yardım	İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan, Türkiye
İsteğe bağlı ademi merkeziyetçi yardım	Norveç, Avusturya, İsviçre
İsteğe bağlı merkezi yardım	Japonya

Kaynak: Ian Gough, "Social Assistance Regimes: A Cluster Analyses", *Journal of European Social Policy*, 2001, s. 165.

Sosyal yardımların sekiz başlıkta kategorize edildiği Tablo 1’de yer alan sosyal yardım rejimlerine göre; seçici refah rejimlerde; yer alan faydalar, ailelerden istenilen varlık testi ve diğer programlar kategorik ve hak temelli bir yapıya dayanmaktadır. Rejimin görüldüğü ülkeler arasında Avustralya ve Yeni Zelanda yer almaktadır. Kamu yardımı devleti rejimi; daha çok ABD’de uygulanan bir rejim türü olmasının yanı sıra ABD ortalamasından yüksek fayda düzeyine sahip ülkelere özgü bir modeldir. Geniş bir varlık testinin uygulandığı rejimde, faydalar düşük olmakla birlikte güçlü teşvikler ve prosedürel haklar gelişmiş özelliklere sahiptir. Güvenlik ağına dayalı refah devleti rejimi; yoksullar için gelir desteğinin uygulandığı bir programdır. Çocuklu ailelere de iş teşvikleri sağlanan program, cömert bir yardım

anlayışına dayanmaktadır. İkili sosyal yardım rejiminde; yardımların yaşlılar, engelliler, yalnız yaşayan anneler gibi çeşitli dezavantajlı grupların gözetilerek ayrıştırıldığı ve her gruba ayrı bir yardım anlayışına dayalı yardımlar yer almakta; bu yardımlar ayrıca genel bir hak temeline dayanmaktadır. Yüksek yararlar sağlayan vatandaşlık temelli artık yardımda; yerel yönetimler büyük bir öneme sahiptir. Sıkı bir varlık sistemine dayanan ve bireysel başvuru odaklı rejimde, tam istihdam ve refah devleti geleneği 1980'li yıllardan itibaren devam etmektedir. Gelişmemiş/az gelişmiş yardım programları; ağırlıklı olarak yaşlılar ve engelliler olmak üzere seçilmiş grupları içermektedir. Bu yardım programlarında belediyeler ve çeşitli hayır kuruluşlarının yardımların dağıtılması konusunda önemli bir rolü bulunmaktadır. Sıkı bir varlık testinin uygulanmadığı rejimin faydaları oldukça düşüktür. İsteğe bağlı ademi merkeziyetçi yardım; yerel düzeyde oldukça gelişmiş özelliğindedir. Norveç, Avusturya ve İsviçre'de yaygınlıkla uygulanmakta olan rejim, İskandinav ve Güney Avrupa modellerinin arasında bir model olma özelliği göstermektedir. Fayda düzeyinin görece cömert olduğu programda, az sayıda yararlanıcı sosyal yardım alabilmektedir. Son olarak isteğe bağlı merkezi yardım ise; Japonya'da görülmekle birlikte, İngiltere ve Avusturya'nın dâhil olduğu modellerden esinlenmiştir. Uzun süreli bir yardım anlayışının yer aldığı modelde, ağırlıklı olarak merkezi bir yardım sistemi görülmekte ve yerel yardımlar oldukça dar bir kapsamdadır. Rejimin bir başka özelliği ise, aile yükümlülüklerinin geniş biçimde yer almasıdır (Saraceno, 2002: 22-23).

Devlet tarafından bireylere ya da hanelere yapılan üç yardım mekanizmasından söz edilmektedir. Bunların birincisi; aynı grup içerisinde bulunan vatandaşlara gelir olarak ya da istihdam durumları bağımsız tutularak verilen yahut beklenmeyen durumlar sonucunda dağıtılan evrensel yardımlardır. İkinci olarak; sosyal sigorta sisteminin varlığından söz edilmektedir. Bu kapsamda, bireylerin istihdam durumları ve katkı payları göz önünde bulundurularak yararlandıkları destekler yer almaktadır. Üçüncü grupta ise; yardıma başvuruda bulunan bireyin uygunluk durumunun tespit edilmesinde verilecek olan yardım, diğer gruplandırılmış koşullar ve yardım alıcısının cari ve sermaye kaynaklarına bağlı olarak ihtiyaçlarının belirlenmesi ya da geliriyle ilişkilendirilmektedir. Son grupta yer alan yardımlar kaynak tespitine dayalı ya da hedeflenmiş yardımlar olarak da adlandırılmaktadır. Diğer taraftan ilk iki yardım mekanizması, öngörülemez durumlarda düşük gelir grubuna bağlı ya da çok ciddi ihtiyaç sahiplerine yönlendirilebilme özelliğine sahiptir. İhtiyaç sahibi gruplar arasında uzun süreli işsizler ve evi olmayan çocuklar gibi kesimler yer almaktadır. Bununla birlikte sosyal sigorta programlarında, program kapsamındaki bireylere yönelik bir gelir tabanı oluşturulmakta ve bu gelir tabanının üzerinde yer almaları amacıyla asgari emeklilik yardım programları gibi çeşitli yardım olanakları sunulabilmektedir (Buğra ve Keyder, 2011: 234-235).

Eardley ihtiyaç tespitine dayalı sosyal yardımları üç grupta sınıflandırmaktadır. Bunlar; asgari gelir düzeyinin altında yer alan insanların tümü ya da büyük çoğunluğunu kapsayan nakdi yardımlardan oluşan *genel yardımlar*; belirli özel grupların dâhil olduğu ve zaman zaman asgari gelir düzeyinin üzerine çıkabilen *kategorik yardımlar* ile özel ürün ve hizmetlere aynı ya da nakdi olarak erişim sağlayan ve herhangi bir ücret ödemeksizin devletçe sübvans edilen *bağlı yardımlardan* oluşmaktadır (Eardley vd., 1996: 3). Güney Avrupa devletlerinin dahil

olduğu ihtiyaç tespitine dayalı yardımlar açısından yapılan sınıflandırmada, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu genel yardımlar içerisinde; yaşlılık yardımı ve maluliyet yardımı kategorik yardım türünde; yeşil kart ile sağlık yardımı ise bağlı yardımlar kapsamında değerlendirilmektedir.

2.2. Türkiye’de Sosyal Yardımların Gelişimi ve Sosyal Yardım İstihdam İlişkisi

Türkiye’de sosyal politika araçlarından sosyal yardımların geçmişi cumhuriyet tarihimiz kadar uzun bir tarihsel geçmişe dayanmaktadır. Batılılaşma ve modernleşme programları kapsamında 1923 yılı ile başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarından itibaren uygulamaya konulan yardımlar, kurumsal bir çerçeveye sunmaktan öte mahalli ve dini kurumlara özgü bir faaliyet alanı içerisinde yer almıştır. Bu konuda yapılan ilk ve önemli uygulama 1976 yılında yürürlüğe giren “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun”un çıkarılması ile başlatılmıştır. Ardından muhtaç durumdakiler yahut eğitim ve öğretim yardımlarının yapılması ile hayatlarını devam ettirebilecek düzeyde kişiler göz önüne alınarak oluşturulan yardım programı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuş; 1992 yılında ise sosyal güvence kapsamı dışında bulunan kişilerin temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla yeşil kart uygulaması hayata geçirilmiştir (Buğra ve Keyder, 2011: 239).

Türkiye’de sosyal yardımlara ilişkin atılan bir diğer düzenleme, 3264 sayılı kanun ile oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’dur. 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile oluşturulan fonun idari işleri 2004 yılına kadar Fon Genel Sekreterliği’nce üstlenilmiştir. 2004 yılında çıkarılan 5263 sayılı kanun doğrultusunda genel sekreterlik makamı, başbakanlığa bağlanmış ve genel müdürlük şeklinde işlerlik kazanarak kurumsal bir zemine sahip olmuştur. Sosyo-ekonomik açıdan yoksunluk içerisinde bulunan insanların hızla sosyal yardımlara kavuşturulması felsefesiyle hareket eden yapılanma, 2011 yılında itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlanarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü adı altında faaliyet göstermektedir (www.sosyalyardimlar.gov.tr).

Sosyal yardımların geçmişi oldukça eskilere uzanmakla birlikte Türkiye’de bu konuda başlatılan kurumsal yapılanma görece yeni sayılmaktadır. Özellikle refah devletinin 1980’li yıllarla birlikte çözülen yapısı, sosyal yardımların kapsamı ve rolünde değişimi beraberinde getirmiştir. Bu durum ülkemizde de farklı yapılanmaları ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde sosyal yardım konusunda kurumsal anlamda hizmet veren kuruluşların başlıcaları; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, ile belediyelerden oluşmaktadır.

Türkiye’de sosyal yardım adı altında yapılan yardım programları iki amaca hizmet etmektedir. Bu amaçlar, yardımların tazminat özelliği ile koruma özelliği taşımaları şeklinde gerçekleşmektedir. Tazminat özelliğine, muhtaç asker ailelerine yönelik yardımlar örnek gösterilirken; muhtaç vatandaşların korunmasına yönelik yardımlar koruma kapsamında değerlendirilmektedir (Güzel, vd. , 2010: 808-809). Bu bağlamda gıda, eğitim, barınma, sağlık, yakacak vb. yardımlar koruma

kapsamında değerlendirilen yardımlardandır. Pek çok alanda yapılan yardımların artan bir çeşitliliğe sahip olması kapsamlarının genişlediğinin göstergesidir.

Sosyal yardım istihdam ilişkisinin ülkemizde kurulmasına çabası dört yıllık bir geçmişe uzanmakta ve bu anlamda oldukça yeni bir uygulama olarak görülmektedir. 2010 yılında görüşülen sosyal yardımlar ve istihdam bağlantısı oldukça önemli bir adım olarak görülmektedir. Atılan bu adımla hayata geçirilmesi planlanan temel amaçlar; sosyal yardımlarla istihdam arasındaki ilişkinin kurulması, yardımlarda mükerrerlikler ve suistimallerin önüne geçilmesi ve aynı tür sosyal yardımların bir kurumla ilişkilendirilecek suretle birleştirilmesine yöneliktir. Söz konusu amaçlar ve Kalkınma Bakanlığı'nın koordinasyonu doğrultusunda Sosyal Güvenlik Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye İş Kurumu ve Vakıflar Genel Müdürlüğü temsilcilerinin katılımı ile bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda sosyal yardım sisteminin istihdamla bağlantısının kurularak etkinleştirilmesine yönelik eylem planları gerçekleştirilmiş ve bu planları takiben aynı kurumlar arasında protokoller imzalanmıştır. Bu protokollerin işlerliğinin devamı ve sosyal yardım istihdam bağlantısının etkinleştirilmesi amacıyla yönelik Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında 2012'de ayrıca bir protokol imzalanarak yeni bir işbirliği adımı atılmıştır. Böylelikle sosyal yardım başvurusunda bulunan ve sosyal yardım alan bireylerin Aile ve Sosyal Destek danışmanlarınca yapılan incelemeleri sonucu İŞKUR'a yönlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması amaçlanmaktadır (İŞKUR, 2013: 54).

Sosyal yardım-istihdam bağlantısının etkinleştirilmesine yönelik bu protokol kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında üstlenilen başlıca yükümlülükler aşağıdadır: (www.cocukhizmetleri.gov.tr)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yükümlülükleri arasında;

- Çalışabilme durumları İŞKUR tarafından uygun bulunan bireylerin Aile ve Sosyal Destek Danışmanları (ASDD) tarafından belirlenerek İŞKUR' yönlendirilmelerinin sağlanması
- İŞKUR'a yönlendirilen sosyal yardım alıcılarının işe yerleştirilmesi zorunlu olanların bilgilerinin İŞKUR tarafından görülebilmesi
- Sosyal yardım alıcılarının istihdama kazandırılacak şekilde sosyal yardım sisteminin yeniden yapılandırılma yoluna gidilmesi
- Aile odaklı sosyal koruma sisteminin geliştirilmesi yoluyla kayıtlı istihdam alanında ailelerde farkındalık oluşturulması
- Çalışmasına engel bir durumu olmayan yoksul insanlara verilen para yardımlarının çalışmalarını teşvik edecek düzeyde yapılandırılmasının sağlanması
- Sosyal yardım alanların istihdama yönlendirilmesi konusunda Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliğine gidilmesi

- Yoksullar ve yoksulluk riski taşıyanların tümünün sosyal yardım sistemi kapsamında yer alması
- Ailelerde çalışabilecek bireylerin İŞKUR kapsamındaki hizmetlerden yararlanmaları konusunda bilinçlendirilmesi;

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yükümlülükleri arasında ise;

- Sosyal yardım almak amacıyla SYDV'lere başvuran bireylere rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulması
- İŞKUR'a yönlendirmesi yapılan bireyler içerisinde acil olarak çalışması gerekenlerden İş ve Meslek Danışmanları (İMD)'na yönlendirilenlere rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunularak açık iş pozisyonlarına yerleştirilmeleri
- Yardım alıcılarının kayıtlı çalışmaya özendirilmesine yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesi
- İŞKUR'a yönlendirilen sosyal yardım alıcılarına yönelik sunulan hizmetlerin kayıtlarının tutulması
- Büyük oranda kayıtdışılığın yaşandığı küçük işletmelerin kayıtlı sektöre geçişinin özendirilmesi yer almaktadır.

Protokolde görüldüğü üzere ASDD ile İMD'ler yardım alıcılarının İŞKUR'a yönlendirilmeleri ve istihdam edilmeleri açısından oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Böylelikle, gerek aktif sosyal yardım amacı gerekse sosyal yardım-istihdam bağlantısının etkinleştirilmesine hizmet edilmesinde yüksek düzeyde işbirliğinin sağlandığı bir yükümlülük anlayışı oluşturulmaktadır.

Sosyal yardım istihdam bağlantısının kurulması konusu, 2014 ve 2018 yıllarını içeren Onuncu Kalkınma Planı'nda da dile getirilmiştir. Sosyal yardım kurumları arasında işbirliğinin artırılması ve güçlendirilmesine yer verilen planda, yardım alıcılarına yönelik istihdam teşviklerinin getirildiğine değinilmektedir. Kalkınma Planı'nın devamında ayrıca yoksul kesimlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması ve üretken duruma getirilmelerini destekleyen programlara yer verileceği belirtilerek sosyal yardım istihdam bağlantısının güçlendirilmesi yolunda atılacak adımlar hakkında bilgi verilmiştir (TC Kalkınma Bakanlığı, 2013: 46-48).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı, Önemi, Yöntemi

Sosyal yardımların kapsamı ile sosyal yardım istihdam ilişkisinin ele alındığı bu araştırmanın amacı; sosyal yardımların yardım alanlar üzerinde bağımlılık oluşturma eğilimi ile sosyal yardım istihdam ilişkisinin farkındalık düzeyinin ortaya konulmasıdır. Araştırma; yardım alıcılarının yardım alma ihtiyaçlarının alışkanlığa dönüştüğü ve sosyal yardım istihdam bağlantısının Sivas özelinde tam anlamıyla bilinirliğe kavuşmadığını göstermesi yönüyle önem taşımaktadır.

Çalışmada, Türkiye’de sosyal yardım kullanıcılarının yararlandığı ve verilen yardımın kapsamı açısından nüfuzu en geniş kurumsal yapılanma olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla Sivas merkeze bağlı sosyal yardım almakta olan 35 aile ile yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak derinlemesine mülakat yapılmıştır. Ailelere ilişkin görüşme formunda yer alan veriler SPSS 21 paket programına aktarılarak analiz edilmiştir.

Görüşme yoluyla gerçekleştirilen çalışmada, sosyal yardım istihdam ilişkisi üzerinde durulmuş; form üzerinden ailelere ilişkin demografik bilgiler, haneye ilişkin bilgiler, istihdam durumu ve sosyal yardımlara ilişkin bilgiler alınmıştır. Çalışmada daha sonra mülakatların analizi yapılmış, formda elde edilen nicel veriler tablolara dönüştürülmüştür. Tablolarda elde edilen bilgiler konu başlığı, frekans ve yüzde olarak yer almıştır.

Araştırmada görüşme yönteminin uygulanmasında ailelerle ilgili derinlemesine bilgilere ulaşılması amaçlanmaktadır. Yardım alan ailelerle kurulan karşılıklı iletişim ve etkileşim sürecinin ön planda olması, görüşme yönteminin pozitif girdileri arasında yer almaktadır. Görüşmeci ve yardım alıcının bire bir ilişki kurduğu bu yöntem aynı zamanda görsel, işitsel ve sözel ilişki biçimlerini barındırması yönüyle, formel bir bilgi akışının yanısıra sohbet havasında gerçekleşerek ailelerden ihtiyaç duyulan bilgilerin daha sağlıklı bir biçimde alınması yönüyle önem taşımaktadır.

Sosyal yardım istihdam ilişkisi kapsamında yöneltilen sorularda; ücret karşılığında işgücüne katılma durumları ve istekleri göz önünde bulundurularak yardım alıcılarının çalışma hayatıyla olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda aktif olarak iş arama durumları, iş ararken kullandıkları kanallar, iş tecrübeleri, çalıştıkları/çalışmakta oldukları sektör gibi sorularla alıcıların çalışma hayatıyla olan bağları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Bulguları

3.2.1. Demografik Bilgiler

Görüşme sonucunda elde edilen başlıca demografik özellikler;

- Sosyal yardım alıcılarının büyük çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu,
- Yardım alma yaşının 25 ile 64 arası yaş grubunu içerdiği,
- Eğitim durumu açısından sosyal yardım alanların büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu bireylerden oluştuğu,
- Yardım alıcılarının büyük çoğunluğunun evli olduğu
- Mesleki yapı açısından ise, yardıma ihtiyaç duyan kişilerin ağırlıklı olarak serbest meslek alanında kendilerini ifade ettikleri; kadınların ise çalışmadıkları ve kendilerini ev hanımı olarak tanımladıkları bilgilerine ulaşılmıştır.

3.2.2. Haneye İlişkin Bilgiler

- Ailelerin ağırlıklı olarak 4-6 kişiden oluştukları,
- Büyük bir çoğunluğun 3 ve üzeri çocuğa sahip ailelerden oluştuğu,

- Ailedeki çocukların çoğunun eğitim hayatında yer aldığı,
- Yardım alıcılarının çoğunluğunun kendi evlerinin olmadığı; önemli bir bölümünün yaşamakta oldukları evin ise akrabalarına ait olduğu,
- Aylık ortalama gelirlerinin yetersiz olduğu ve mevcut gelirleri ile giderlerini karşılayamadıkları,
- Ailede en fazla harcama yapılan gider kaleminin gıda harcaması olduğuna yönelik bilgiler elde edilmiştir.

3.2.3. İstihdam Durumuna İlişkin Bilgiler

Sosyal yardım kullanıcılarının istihdam durumlarına ilişkin görüşmecilere yöneltilen ilk soru, ücret karşılığında herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarının saptanmasına ilişkindir. Görüşme yapılan kişilerin önemli bir bölümü çalışmadığını, yarıya yakın bir çoğunluğu ise düzensiz/mevsimlik bir işte çalıştığını dile getirmiştir. Katılımcılar tarafından görüşmede belirtilen düzensiz işlerin neredeyse tamamının inşaat işleri olduğu cevabına ulaşılmıştır. Bununla birlikte sosyal yardım alıcılarının istihdam durumları hakkında en düşük payın % 5 ile sigorta kapsamında yer almayan düzenli bir işte çalışan bireylere ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Nitekim, görüşme kapsamında A yardım alıcısı; *kış döneminde çalışmayıp yalnızca yaz dönemi boyunca inşaat sektörünün canlanmasıyla inşaat işçisi olarak düzensiz işlerde çalıştığını ve gelirini bu şekilde elde ettiğini* dile getirmiştir. Ayrıca *yaklaşık 8 yıldır iki farklı kurumdan yardım aldığını ifade eden* bu kişinin durumu, aldığı yardımların bağımlılığa dönüşme eğilimine işaret etmektedir.

İstihdam bilgileri Türkiye'nin işgücü piyasasına dair önemli sorunları hakkında çeşitli ipuçları vermektedir. Başta eğitim düzeyi, mesleki bilgi ve beceri yoksunluğu/yetersizliği gibi kişisel özellikler ve sunulan istihdam olanaklarının kısıtlılığı düzenli bir işe sahip olmanın önünü tıkayan temel sebepler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte düzenli bir işi olanların da sosyal yardımlardan yararlandığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, mevcut alıcıların kayıt dışı işlerde çalıştıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2: Sosyal yardım alıcılarının istihdam durumu

İstihdam durumu	Frekans	Yüzde %
Düzenli bir işte çalışıyor	5	14,3
Düzensiz/mevsimlik bir işte çalışıyor	17	48,6
Çalışmıyor	13	37,1

Çalışma hayatında aktif olarak yer alan sosyal yardım kullanıcılarının istihdam edildikleri sektörler içerisinde inşaatı sırasıyla hizmetler, sanayi ve tarım sektörü izlemektedir.

Yardım alan ailelerin temel sorunlarından biri de sosyal güvenceye ilişkindir. Zira görüşme yapılan ailelerdeki bireylerin büyük bir çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip olmadığı gözlenmektedir. Özellikle ihtiyaçların karşılanması ve

ileriye dönük olarak emeklilik döneminin güven içerisinde geçirilmesi açısından bu durum birey ve ailesi açısından önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir.

Ayrıca görüşme kapsamında katılımcıların büyük çoğunluğunun çalışmasına engel olacak herhangi bir sağlık sorunu olmadığı ve çalışabilir durumda oldukları bilgisine ulaşılmıştır.

3.2.4. Sosyal Yardımlara İlişkin Bilgiler

Tablo 3: Sosyal yardım alınan kurumlar

Kurum adı	Frekans*	Yüzde %
SYDV	34	97,1
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	4	11,4
Yerel Yönetimler (Belediyeler)	22	62,9

* Bir ailenin birden fazla kurumdan yardım alabilmesinin önünde herhangi bir engel olmamasından ötürü tabloda frekans değerleri görüşme yapılan aile sayısının üzerinde görülebilmektedir.

Sosyal yardımlar başlığında yöneltilen sorulardan biri; sosyal yardım alınan kurum sayısının belirlenmesidir. Bu kapsamda görüşmecilerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve yerel yönetimler/belediyeler olmak üzere her üç kurumdan yardım aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte söz konusu kurumlar içerisinde yardımların en fazla alındığı kurum SYDV olarak belirtilmiştir. Ayrıca bir kurumdan yardım alanlar diğer kurum ya da kurumlardan da yardım alabilmektedir. Farklı kurumlardan yardım alınmasının önünde herhangi bir engelin olmaması, yardım alıcısının rahatlıkla her üç kuruma başvurabilmesini olanaklı kılmaktadır.

Tablo 4: Sosyal yardım alıcılarının yararlandıkları sosyal yardım türleri

Yardım türü	Frekans*	Yüzde %
Gıda yardımı	23	65,7
Eğitim yardımı	15	42,9
Sağlık yardımı	5	14,3
Barınma yardımı	2	5,7
Yakacak yardımı	30	85,7
Bakım yardımı	5	14,3
Özürlü yardımı	6	17,1
Diğer	3	8,6

*Bir ailenin ihtiyaç durumu dikkate alındığında birden fazla yardım türünden yararlanma olanağı nedeniyle tabloda yer alan frekans değerleri görüşme yapılan aile sayısının üzerinde görülebilmektedir.

Sosyal yardım kullanıcılarının aldıkları başlıca sosyal yardım türleri; gıda yardımı, eğitim yardımı, sağlık yardımı, barınma yardımı, yakacak yardımı, bakım yardımı, özürülü yardımı ve diğer yardımlar olmak üzere yedi gruptan oluşmaktadır. Bunların içerisinde en fazla yararlanan yardım türü olarak yakacak yardımı gelmekte; yakacak yardımını sırasıyla gıda ve eğitim yardımları izlemektedir. En az düzeyde alınan yardımın ise barınma yardımı olduğu görülmektedir. Özellikle İç Anadolu bölgesinin sahip olduğu karasal ve soğuk iklim yapısı dikkate alındığında, ailelerin ihtiyaç duydukları yardım türünün ilk sırasında yakacak yardımının yer alması anlamlı bulunmaktadır. Ayrıca yaşamsal faaliyetlerin devam ettirilmesi açısından temel gereksinimlerin ön planda olduğu ve özellikle çocuklu ailelerin yardımlardan yararlandığı gerçeğinden yola çıkılarak gıda ve eğitim yardımları üst düzeyde yararlanan yardımlar arasında yer almaktadır. Bu durumu, görüşme yapılan aileler içerisinde B yardım alıcısı; *altı çocuk sahibi olduğu; ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gıda, eğitim ve yakacak yardımı olmak üzere her üç farklı yardım türünden yararlandığı* şeklinde belirtmiştir. Çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde çocuk masraflarının artmasına bağlı olarak ortaya çıkan bu durum, söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında sosyal yardımlara başvurulmasını haklı kılmaktadır.

Ailelerde çocuk sayılarındaki artışa bağlı olarak sosyal yardımların alındığı kurum sayısında artış gözlemlenmektedir. Ayrıca haneye giren sosyal yardım türlerinin de yine çocuk sayısı ile eşdeğer biçimde artış kaydettiği sonucu elde edilmiştir. Özellikle çocuk sayısı ve bakımının aileler açısından oluşturduğu maddi ve manevi zorluklar dikkate alındığında çocuk sayısı ile yardım çeşitliliği arasındaki ilişki anlamlı bulunmaktadır.

Tablo 5: Sosyal yardım alınan süre

Süre	Frekans	Yüzde %
0-2 yıla kadar	3	8,6
2-4 yıla kadar	7	20
4-6 yıla kadar	12	34,3
6-8 yıla kadar	1	2,9
8 yıl ve üzeri	12	34,3

Sosyal yardımların alındığı sürenin ortaya konulması amacıyla yöneltilen soruda; ailelerin farklı zaman dilimlerine bağlı olarak aldıkları yardımlar görülmektedir. Görüşülen alıcıların büyük çoğunluğu 4-6 yıl ile 8 yıl ve daha uzun süredir sosyal yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Sosyal yardımların tek taraflı olma özelliği, kullanıcıların karşılığında herhangi bir bedel ödemeksizin söz konusu yardımlara sahip olması ve muhtaçlık durumunun devam etmesine bağlı olarak ihtiyaç sahiplerine karşılıksız verildikleri dikkate alındığında; söz konusu yardımların yardım alıcıları üzerinde bağımlılık oluşturma eğilimi söz konusudur. Bu durum, yardımdan ilk kez yararlanan kişinin yardım almaya devam etmesi ve hatta aldığı yardım türünün zaman içerisinde artması ihtimalini güçlendirmektedir. Nitekim bu

konuda C yardım alıcısı; *üç farklı kurumdan aynı ve nakdi olmak üzere 15 yıldır sosyal yardım almakta olduğunu* dile getirmiştir.

Mülakat kapsamında ailelere yöneltilen bir başka soru; sosyal yardım kurumları dışında yardım aldıkları diğer yapılanmaların olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu soruya verilen cevapların büyük bir çoğunluğunu; komşu, akraba gibi kan bağı ya da yakınlık derecesinin ağırlık kazandığı kişilerin oluşturduğu ve alınan yardımların ağırlıklı olarak nakdi yardımlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, kurumsal yardım anlayışının yanı sıra, Sivas'ta akraba ve komşu gibi geleneksel ilişkilerin önemini koruduğunu göstermektedir.

Sosyal yardımların ihtiyaçları ne düzeyde karşıladığı konusunda ise; görüşmecilerin büyük çoğunluğu yardımları tatminkar bulmamaktadır. Bu durum, yardımların alıcılar açısından yeterli bulunmadığı görüşünü desteklemektedir. Diğer taraftan yardım alınan kurum sayısına bağlı olarak yardımların ihtiyaçları karşılama düzeyinde artış söz konusudur. Bir başka ifadeyle, iki ya da üç farklı yardım kurumundan yardım alanların, bir kurumdan yardım alanlara kıyasla sosyal yardımların ihtiyaçlarını karşılama düzeyini tatmin edici buldukları ortaya çıkmaktadır. Kurumsal boyutuyla sosyal yardımların ihtiyaçları karşılama düzeyi konusunda tatmin edicilikleri açısından; ilk sırada Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yer almakta, onu sırayla yerel yönetimler ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü izlemektedir.

3.2.5. Sosyal Yardım-İstihdam İlişkisi

Sosyal yardımlar ile istihdam bağlantısının kurulması konusunda ailelere yöneltilen öncelikli soru; Türkiye'de 2010 yılında başlayan sosyal yardımlar ile istihdam bağlantısının kurulmasına yönelik farkındalığın ortaya konulmasına ilişkindir.

Sosyal yardım alıcılarının istihdam edilmesi kapsamında başlatılan meslek danışmanlığı faaliyetleri konusundaki farkındalık kapsamında; ailelerin büyük çoğunluğu söz konusu hizmetten haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Alınan cevaplar sosyal yardım ve istihdam ilişkisinin bilinirliğinin olmadığını göstermektedir. Bu aileler içerisinde D yardım alıcısı; *bu konuda herhangi bir bilgisinin olmadığını* belirtmiştir.

Yardım alıcılarına yöneltilen bir başka soru; çalışma konusundaki isteklerinin ortaya konulmasıdır. Bu bağlamda görüşme yapılan bireylerin büyük oranda çalışma hayatına katılmayı istedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Küçük bir oran ise çalışmaya sıcak bakmadığını belirtmiştir.

Tablo 6: İstihdama karşılığında sosyal yardım almaktan vazgeçme eğilimi

Vazgeçme eğilimi	Frekans	Yüzde %
Evet vazgeçerim	23	65,7
Hayır vazgeçmem	8	22,9

Çalışabileceği bir ücrete iş bulması durumunda sosyal yardım alıcısının yardım almaktan vazgeçme eğiliminin gözlemlendiği soruya ise; yardım alanların yaklaşık

% 66'sı yardım almaktan vazgeçeceğini dile getirirken, % 23'ü söz konusu yardımı almaya devam edeceğini belirtmiştir. Burada büyük çoğunluk yardım almayı redderken azımsanmayacak bir oran ise yardımı alma yönünde kararlı davranmaktadır. Verilen yardımların karşılıksız olma özelliği açısından yardımı alma davranışının devam etmesi önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu kapsamda sosyal yardım-istihdam bağlantısının güçlendirilmesi önemli bir adım olarak görülmekle birlikte söz konusu farkındalığın yaygınlaştırılması ihtiyacı kaçınılmazdır.

4. SONUÇ

Yoksulluk konusunda pek çok ülkenin uygulamakta olduğu sosyal politikalarından biri olan sosyal yardım mekanizması, dünyada olduğu kadar Türkiye'de de önemli bir politika aracıdır. Ülkemizde muhtaçlık durumu göz önünde bulundurularak asgari düzeydeki ihtiyaçların karşılanması amaçlayan sosyal yardımlar, sosyal güvenliğin dışında kalan kesimleri kapsayan ve yoksullukla mücadelede önemli rol oynayan primsiz sosyal güvenlik uygulamalarındandır.

Şüphesiz sosyal yardımlar, yoksulluğun giderilmesinde yeterli olmamakla birlikte; zaman içerisinde çeşitlenen ve niceliksel düzeyde artış gösteren bir özelliğe sahip olmuştur. Bu özellikleri nedeniyle yardım alıcılarının çalışma hayatından uzaklaşmaları ya da söz konusu grupları kayıt dışılığa özendirilmesi ve sonuçta yardımlara olan bağımlılığın gitgide artması sorunlarına neden olması boyutuyla sosyal yardımların kapsamı ve uygulanmasına yönelik tartışmalar ülkemizde de süregelmektedir.

Sosyal yardımlarla ilgili ülkemizde olduğu gibi Sivas ilinde ortaya çıkan sorunlu alanlardan birisi, sosyal yardım dağıtan kurumlardaki dağınık yapının varlığıdır. Bu anlamda şehirde birbirinden farklı kurumlardan yardım alabilmenin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Söz konusu dağınık yapı, yardım alanların istedikleri kurumlardan herhangi bir sınırlama olmaksızın yardım almalarına izin vermektedir. Bu bağlamda sosyal yardımların tek bir çatı altında birleştirilmesi ve yardım kurumlarında var olan dağınıklığın ortadan kaldırılması, kurumlarının etkinliğini arttırmakla birlikte yardımların daha sistematik bir biçimde düzenlenmesinin olanaklı hale gelmesine katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda, yardımlara olan bağımlılığın azaltılması ve yoksullukla etkin biçimde mücadele edilmesi boyutuyla, sosyal yardımlar, aktif sosyal politika amaçlarına da hizmet ederek sosyal yardım-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Söz konusu amaç sayesinde, sosyal yardımların istihdamla bağlantısı kurulmaya başlamış ve böylelikle sosyal yardımlar önemli bir misyon üstlenmiştir. Ülkemizde 2010 yılında hayata geçirilen bu uygulama, yardım alıcılarının yeniden istihdam edilmesi amacının karşılanmasına hizmet etmektedir.

Sivas özelinde görüşülen ailelerden alınan bilgilerle elde edilen sonuçlar göstermektedir ki; yardımlar ve yardım alınan kurumların sayısındaki artış sonucu sosyal yardımlar vazgeçilemeyen önemli bir ihtiyaç durumundadır. Söz konusu ihtiyaç, yardımlara olan bağımlılık eğilimini güçlendirmektedir. Araştırmanın

devamında, sosyal yardım ve istihdam ilişkisinin kurulmasına ilişkin aile üyelerinin farkındalığının oldukça düşük düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Sivas özelinde sosyal yardım-istihdam bağlantısının güçlendirilmesi ve sosyal yardım alıcılarından çalışabilecek durumda olanların istihdama yönlendirilmesi konusunda farkındalıklarının artırılması açısından yapılması gereken çalışmaların temel olarak iki başlıkla ele alınması gerekmektedir. Birincisi; kurumsal düzeydeki çalışmalar olup, bu çalışmalar kurumların kendi yapılanmaları konusundaki uygulamalarını ve/veya geliştirmeleri gereken çalışmaları içermelidir. İkinci olarak; sosyal yardım-istihdam bağlantısının hedef kitle grubu olarak seçilen yardım alanlar içerisinde çalışabilecek durumdaki bireylere yönelik yürütülen çalışmaların zenginleştirilmesi yoluyla uygulamaya koyulacak çalışmalara odaklanılmalıdır.

Kurumsal düzeyde gerçekleştirilecek çalışmalar arasında;

- Görsel, işitsel mecralardan (televizyon, internet, radyo, açık hava reklamları vb.) yararlanarak sosyal yardım alıcılarının istihdama yönlendirilmesi konusunda bilgilendirilmesi ve bu amaçla başlatılan SYDV-İŞKUR işbirliğinin duyurulması,
- Yardım alıcılar içerisinde çalışabilecek durumda olan bireylere yönelik danışmanlık görevi vermekte olan İMD'lerin etkinliklerinin artırılması,
- İŞKUR'un küçük ve orta düzeydeki işletmeleri kendi bünyelerinde sosyal yardım alan bireyleri istihdam etmeleri konusunda teşvik edici çalışmalarla (vergi indirimleri vb.) desteklemesi

Yardım alıcılarına yönelik çalışmalar arasında ise;

- Çalışabilecek durumda olan yardım alıcılarına, iletişim adresleri yoluyla ulaşılması yoluyla, alıcıların kendilerine uygun olabilecek açık iş pozisyonları hakkında bilgilendirilmeleri ve uygun işlere yönlendirilmeleri,
- Çalışabilecek durumdaki bireylerle bir ya da birkaç seans sürecektir periyodlarla bire bir görüşmeler yapılması yoluyla sosyal yardım alıcılarının bağımlılık durumuna dönüşen yardım alma eğilimlerinin farkındalığının sağlanması ve böylelikle yardımdan vazgeçme kültürünün oluşturulması,
- Yardım alıcıları içerisinde meslek sahibi olanların meslekleri ve becerilerine uygun sektörlere ve/veya işlere yönlendirilmesi,
- Kayıtdışı çalışan sosyal yardım alıcılarının kayıtlı istihdam konusunda bilgilendirilmesi ve kayıtlı istihdama yönlendirilmesi,
- Çalışabilecek durumdaki yardım alıcılarının mesleki eğitim yoluyla iş becerilerinin geliştirilmesine yönelik öneri ve tedbirler hayata geçirilebilir.

Sonuç olarak; sosyal yardım ve istihdam bağlantısının etkinliğinin, sosyal yardımlaşma ve istihdam kurumları boyutuyla kurumsal düzeyde ve yardım alıcıları nezdinde gerçekleştirilecek olan çalışmalarla desteklenmesi, mevcut çalışmaların kapsamı, farkındalığı ve uygulanabilirliğinin artmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşbirliği Protokolü, <http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/csgeb.portal?id=basin279&page=haber>, Erişim Tarihi: 20.03.2014.

Buğra, Ayşe, Keyder, Çağlar (2011), *Sosyal Politika Yazuları*, İletişim, İstanbul.

Eardley, Tony; Bradshaw, Jonathan; Ditch, John; Gough Ian; Whiteford, Peter (1996), “Social Assistance in OECD Countries”, *Synthesis Report*, 46, 3-195.

Ersöz, Halis Yunus (2011), *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.

Gough, Ian (2001), “Social Assistance Regimes: A Cluster Analyses”, *Journal of European Social Policy*, 11(2): 165-170.

Güven, Sami (2009), *Sosyal Politikanın Temelleri*, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Güzel, Ali, Okur, Ali Rıza ve Caniklioğlu, Nurşen (2010), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta, İstanbul.

İŞKUR, Sosyal Yardım ve İstihdam İlişkisi, “İstihdamda 3i İşgücü, İşveren, İŞKUR”, Sayı. 11, Ekim-Kasım-Aralık 2013.

Rawlings, B. Laura (2004), “A New Approach to Social Assistance: Latin America’s Experience with Conditional Cash Transfer Programs”, *The World Bank Social Protection Discussion Paper Series*, No. 0416, 1-22.

Saraceno, Chiara (2002), *Social Assistance Dynamics in Europe*, The Policy Press, Southampton.

Seyyar, Ali (2005), *Sosyal Güvenlik Terimleri*, Papatya, İstanbul.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), 2 Temmuz 2013.

Tuna, Orhan ve Yalçıntaş, Nevzat (1999) *Sosyal Siyaset*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, www.sosyalyardimlar.gov.tr

Neslihan Arslan, as a research assistant, works at Cumhuriyet University Faculty of Economics and Administrative Sciences, at Department of Labor Economics and Industrial Relations. Also continuing her doctorate in the same department at İstanbul University Arslan, is at the stage of writing her thesis. Main interests of Arslan’s are; brain drain, development, employment, social policy and labor market.

Neslihan Arslan, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nde aynı bölümde doktora eğitimine devam etmekte olan Arslan tez aşamasındadır. Arslan'ın başlıca ilgi alanları arasında; beyin göçü, kalkınma, istihdam, sosyal politika, işgücü piyasası yer almaktadır.